

O culegere de folclor din Maramureș de la jumătatea secolului al XIX-lea

muzeograf Ioan Boroica

Opinia formulată de regretatul folclorist Dumitru Pop în *Folcloristica Maramureșului* că mișcarea cultural-științifică înregistrată în ultimele două decenii ale secolului al XIX în Maramureș, cu o componentă însemnată reprezentată de culegerea și valorificarea folclorului local, mișcare comparată cu o replică târzie a Școlii Ardelene, este într-un tot adevărată dacă aserțiunea se bazează numai pe cercetarea surselor edite: presa și cartea publicată în această perioadă.¹ Cercetarea unor documente de arhivă semnaleză existența unor preocupări pentru culegerea de folclor și valorificarea sa în plăsmuiri culte datează chiar înainte de 1848, care însă din motive legate de absența unor publicații care să găzduiască astfel de producții sau din alte motive nu au văzut lumina tiparului. Astfel de culegeri au circulat mai ales în manuscris. Din autorii sau copiiștii unor astfel de versuri, cu ortografie maghiară am identificat un nume: cel al preotului Ioan Man.²

Cea mai consistentă colecție este cea realizată de preotul greco-catolic Laurențiu Mihalyi (1815-1881) pe la jumătatea secolului al XIX-lea. Despre Laurențiu Mihalyi istoriografia locală oferă doar puține informații, acelea aparținând celui care de altfel i-a fost capelan și admirator, vicarul greco-catolic de mai târziu al Maramureșului, Tit Bud, care mai târziu a fost inițiatorul unei mișcări organizate de culegere a folclorului maramureșean, întreprinse de învățătorii din Maramureș asociați în Reuniunea docenților români maramureșeni. Astfel Tit Bud nota laconic un portret al celui căruia îi fusese superior bisericesc: „În 1862, primul protopop al Districtului nou înființat a fost Laurențiu Mihalyi de Apșa, paroch în lood³. Născut în 1815, ordonat (hirotonit n.n.) în 1839. Teolog eminent al Seminarului din Ungvar. S-a căsătorit cu nepoata episcopului de mare nume Basiliu Popovici. A fost mai întâi paroch în Sârbi, cântăreț

¹ Dumitru Pop, *Folcloristica Maramureșului*, Editura Minerva, București, 1970, pp. 10-11

² Semnalăm astfel de câteva file din cândva foste colecții de cântece de factură cărturărească păstrate la Direcția Județeană Maramureș a Arhivelor Naționale (în continuare DJMMAN) în colecția Academician dr. Ioan Mihalyi de Apșa, inv. 353, ds. 42, f.34-36 (o orație de nuntă, o doină și un cântec satirizând viciul băuturii într-un dialog între soț și soție), f.43 (un bocet), în inv. 443, ds. 18, cântece de petrecere copiate după I. Barac și Ardelean Aureliu

³ Protopopiat înființat în 1862, prin ordinațiunea episcopală din 25 ianuarie 1862 prin reorganizarea a două protopopiate Vișeu și Iza.

vestiit, orator eminent, naționalist înfocat, care nu vorbea nicicând altă limbă decât cea românească. – A scris multe poezii populare și viesuri de iertăciuni și morți. A scris și poezii latine. Una cătră S. Sa de Pie memorie Pontificiu Piu al IX-lea. A zelat mult pentru învățământul școlar și a organizat școlile din district. – S-a ocupat de facerea unei mașine mobile perpetuum, - durere că instrumentele lui și mașina deja gata au ars dimpreună cu casa parochială din lood, arzând și scriptele prețioase ale harnicului protopop. Sub dânsul s-a organizat o capelanie statornică în lood. Eu am fost capelan pe lângă dânsul în trei ani și am admirat știința lui profundă, vecina mea crâșnicîța a suduit odată astfeliu pe pruncul ei: «tu genciu rău», l-am întrebat pe principalul meu ce însemna sudalma aceea, și mi-a spus: ieudenii sunt de viță română și încă n-a uitat sudalma romană «tu mala gens» = tu genciu rău. Durere că pierzându-și soția a devenit om retras și năcăjit. A repausat în 31 mai 1881 în etate de 66 ani, a preoției 42.”¹

Ceea ce a fost publicat din creația lui Laurențiu Mihalyi îl leagă de memorialistul Artemie Anderco, căruia îi compuse un emoționant verș la înmormântarea sa din 5 august 1877.²

Din timpul studiilor la Liceul episcopal de Ungvar ne-au rămas carnețele în care copiase piese de teatru și poeme în limba maghiară după cum nu fusese străin nici de plăsmuirile poetice ale lui Ioan Barac.³ Probabil în această perioadă luase contact cu ideile școlii ardeline, manifestând încă din această perioadă idei latiniste, care cu siguranță îi vor fi evoluat în o conștiință românească în opoziție cu filomaghiarismul și filoslavismul vicarului Pentru Anderco care îi fusese dascăl în clasa a treia la școala gramaticală. Despre această vârstă, adică pe la 14 ani, făcu-se o scurtă însemnare, un dialog între elevul Laurențiu Mihaly și vicarul profesor Petru Anderco:

- „ Cum te cheamă acasă fiule? întrebă vicariul Anderco la examen alto semestriale încă în 1829, în clasa 3-a gram[amaticală].

- Lorinț, răspunsei eu.

- Nu Flore?

- Nu d[omnu]le vicarie. Cum că Laurențius a fost sfânt la romani și nu greco-catolic. Tocmai de aceea nu-s eu grec ci roman.

¹ Bud, Tit, *Date istorice...*p. 17

² Koman, Artur, ing. *Documente istorice maramureșene*, Vișeu de Sus, Tip. Horovitz, 1937, pp. 86-91. Verșurile publicate în volum sunt compoziții tipice pentru astfel de acte ceremoniale, protopopul fiind de altfel foarte apreciat în partea locului pentru calitățile sale de oratorice și compunător de verșuri. Artur Koman menționa în nota de la sfârșitul verșului existența unui volum de poezii păstrat la vreuna din rudele lui Laurențiu Mihalyi cel mai posibil la urmașii lui dr. Ioan Mihalyi de Apșa.

³ Colecția dr. Ioan Mihaly de Apșa, inv 443, ds. 9 și ds 18

- Bine, bine!"¹

Începuse să culeagă folclor din satul unde funcționase ca paroh, Sârbi, cu siguranță înainte de 1848, cel mai posibil pentru a-i servi ca suport pentru plăsmuirile sale poetice proprii. După modelul acelor versuri ocazionale, având deprinderi de versificator, compuse astfel de cântece și orații pentru nunți în care modelul poeziei populare este fidel respectat.² Își exersase talentul de versificator încă din adolescență, cu versuri în limba maghiară, unele datate înainte de 1835 sau copiate versuri și scurte piese de teatru din autori maghiari.³ La absolvirea teologiei, în 1839, deja îi dedicase o poezie în limba latină, intitulată „Onomasticon” episcopului Muncaciului, Basiliu Popovici, cu a cărui nepoată în același an se și căsătorise.⁴ Din 1842 datează câteva versuri pentru morți, gen de creații în care de altfel a și excelat în cursul carierei sale preoțești.⁵

Menționase doar accidental proveniența unor versuri ca „hoare poporană”. Nu fusese străin de ideile romantismului european ceea ce îndreptățește presupunerea că imboldul lăuntric pentru realizarea unor astfel de culegeri să se fi născut tocmai în contact cu astfel de idei.⁶

Culegerea amintită, fusese realizată cu siguranță înainte de 1856, când toate „versuirile” sale, însumând peste 600 de pagini ale unui carnețel, voise să le ordoneze după un plan ambițios ce se dorea a fi o epopee intitulată „Tataratura”. De altfel poeziile, notițele și felurile însemnări și le notase în carnețele confecționate artisanal sau pe petice de hârtie, de format mic, din păcate doar puține s-au păstrat complet, unele necorespunzător. Cu rezonanță onomatopeică epopeea despre înfrângerea tătarilor Tauriei de către români, însemna reintrarea lor în istorie pe care o scriseră alții după bunul lor plac. Limita dintre ficțiune și realitate istorică sunt subtil întrepătrunse într-o proiectată epopee, „un roman istoric versuit de anonimul submaramureșan, ano 1856”, a cărei menire literară a fost de-a relata în versuri zdrobirea tătarilor în ultima lor invazie în Maramureș întâmplată în 1717. Aici este introdus și legendarul haiduc Pintea Măgojdanul, care în momentul invaziei nu mai era demult în viață. Nu atât versurile din amintita epopee sunt interesante, cât laboratorul de

¹ Colecția dr. Ioan Mihaly de Apșa, inv. 353, ds. 42, f.15. *Despre vicarul Anderco Peter*, vezi Filipașcu, Alexandru, *Istoria Maramureșului*, Editura „Gutinel”, Baia Mare, 1997, p. 167

² Colecția Academician dr. Ioan Mihaly de Apșa, inv. 353, ds. 42, ff 24-45

³ Colecția Academician dr. Ioan Mihaly de Apșa, inv. 443, ds. 14 f. 10-25, 41-78

⁴ *Idem*, ds. 2, f. 133

⁵ *Idem*, ds. 3, f. 1-2

⁶ *Idem*, , inv. 353, ds. 42f. 45. Epitetul romantic asociat poetului îl folosește într-o plăsmuire intitulată „Regele și poetul” întocmită însă după canoanele versificației clasice.

creație al protopopului, dezvoltat în notele cu planul epopeii. Dealtfel multe din „versuirile” sale sunt imaginate ca parte din structura epopeii, cea mai amplă creație a sa. Structura epopeii o concepute ca un scenariu cu mai multe acte și populată cu personaje istorice sau legendare, care nu ni s-a păstrat decât fragmentar. Epopeea debuta cu clasică invocare a muzei, continuarea scenariului în stadiul actual al cercetării nu este limpede. Notițele sale sugerează un scenariu complex, stufos chiar, cu abundență de teme și motive, debutând cu „prochemarea nobilimii române la steag” fără îndoială la auzul veștii năvălirii tătarilor. Apoi planurile „romanului istoric” se întrepătrund: pe de-o parte puhoiul barbar este urmărit în drumul său de-a lungul Izei, tătarii poposesec la Giulești și fac sfat, pe Iza aruncă pe o râpă țiganiilor oferind o explicație toponimului râpei ce desparte cursul inferior al Izei de cel superior – „Piatra țiganului” – nume primit de la țiganul supraveșuitoar, întâlnirea hanului cu fata strămtureană, apoi alte personaje populează scenariul: feminine: Anghelina, Rozalia, prizoniere sau eliberatoare, Fratele Anghelinei, babalăul satelor, solomonarul, babele din Borșa, iar pe de altă parte narațiunea urmărește pe haiducul Pinteș „năzdrăvanul” și pe care nu-l prind plumbii. La oferta de ajutor a acestuia i se răspunde: „noi borșenii sântem destui”. Deznodământul epopeii se desfășoară la Borșa, localitate căreia i se acordă o funcție soteriologică, „Ierusalimul mic”, unde borșenii ajutați de stihii îi înfrâng pe tătari.¹

Această epopee include balade și tradiții locale despre Pinteș, iar „Horea Pinteș”, una din baladele incluse în culegere, constituie o etapă în realizarea documentării pentru realizarea „Tatarataturei” și servește la datarea culegerii, alături alte notițe pe coperta ultimă a carnetului, notițe care cuprind elemente dintr-o altă plăsmuire poetică „Maramureșul”, o cosmogeneză locală.

Carnetelele cu culegerea realizată în jurul anului 1850, conține 30 de file, intitulat fiind „Scandaloase” cuprinde și două balade care au același actant principal: Gheorghiiță. În cea dintâi Gheorghiiță a Popii întemnițat încearcă fidelitatea mamei și a iubitei, iar în cea de a doua Gheorghiiță întreprinde o călătorie inițiată în țara muntenească în căutarea nevastei, dar este otrăvit nerespectând prescripțiile mamei sale, noua nevastă se transformă în „brăduliță” refuzând să se întoarcă acasă. Surprinz prin ineditul lor baladele „A lui Novac”, a „Pătrovanului” și „Moșu Ivan cu nepotus-o Stan”. Balada „Hotinul” pare să fie o plăsmuire a protopopului, iar „Voinicul” este un cântec cu accente satirice despre iubita părăsită de voinic. „Din revoluție” marchează intrarea în folclor a proaspetelor evenimente ale revoluției

¹ Fragmente din epopeea „Tataratatura” am identificat în Colecția dr. Ioan Mihaly de Apșa, inv.443. ds.6, 9 și 19 și inv 353, ds 26. Notițe și însemnări referitoare la planul epopeii sunt diseminate și în alte dosare din colecția citată

de la 1848, în care au fost participanți și românii maramureșeni mai ales din satele învecinate cu Transilvania și Chioarul.

Cele unsprezece hori numite „cele de-a frunzii”, numite astfel probabil după acompaniamentul „la frunză”, sunt în cea mai mare parte cântece de dragoste – nouă dintre ele, la care se mai adaugă una satirizând apucăturile bahice ale stăpânului calului și una legată de foametea din 1804, când porumbul a fost înlocuit cu ovăzul, „rușinea mălaiului”.

Semnalăm aici, prima colecție de descântece realizată probabil între 1845-1855 din care câteva sunt cu reală valoare estetică. Avem și o prezentare în versuri al posibilei informatoare a protopopului, în una din poeziile sale de mai mare întindere „Mândra Pălăguță”.

„C-o muiere vrăjitoare,
Bătrână descântătoare,
Aproape-i, și mai știută,
Doară și de cât o sută.
Dânsa merge într-o seară
Să nu se nădăia doară
Lumea că se duce biata,
Tocma unde-a fost chemată,
La curtea cea Duncănească
Moșian ei ca să tomească
Și ea tineri 'nvățiare

Ca 'ntr-o zi de primăvară
Să mănânce numai două,
De puică dintâie ouă
Apoi doi pupuți de pită,
Din prescuri la Paști slujită,
Din fărină măcinată,
Prin moară 'ncă neumblată
Și să beie dulce-amară,
Iarbă strânsă din hotară
Și fiartă-n apă curată
Din fântân-ntâi săpată.”

Poezia amintită mai sus, relatează în versuri populare o dramă locală în Sârbi, un omor pasional săvârșit de un tânăr, a căruia fostă iubită s-a căsătorit împotriva voinței ei prin aranjamentele părinților. Poezia este o dezvoltare a unei hori culese de la o informatoare din sat:

Hoarea unei neveste

„De unde-s lemnele dese
Iesă nora-i D...asă,
Numai gata și tomnită,
Iese de supt o rătită,
La obraz mi-i de-nfocată
Gândești că-n sânge-i
scăladata.
Batăr farbă și roșată
Nu i-o mâncat a ei față.
Luă o biată băutură
De la mulți drăguț din gură,
Așe rumână-o făcură,
De tot horincă-ndulcită,

După care nu-i scârbită.
Că de-ar fi trăit cu apă,
N-ar fi grasă ca și-o iapă.
Și-au roșit un foc oprit,
A mulți drăguț ce-o iubit,
Un foc nu-i din cununie
Care-i arde omenia,
De ie să ține că-i doamnă,
Zău, o știu de bună poamă
Că-i fata l...da
De băta-o cât lucru rău,
Că bine ști cât mi-i de greu,
Că-mi iube bărbatu meu,

Și-mi face trăiucu rău.
Că de-ar fi doamna cum să
ține,
N-ar turui lângă sine,
Care nu-s de-a ei obraz,
Nici holtei, nici însurați
Care-s la prostie dați,
Că vicleru și guba,
Șohan nu s-or însâmbra,
Haine lungi și ță[ră]nești,
Șohan nu s-or mai văji,
Crișpin și cureaua lată,

Nu-s șohan petrept olaltă!
De-ar fi doamnă pe câtu-i,
Mă fură față să-i spui,
Să o-ntreb au slobodu-i,
A iubi, și nu p-a lui,
O femeie doi bărbați
Cu care nu-s cununați?
Da spune-i-oi să să iubască,
Cu drăguțu de p-acasă
Dacă de bărbat nu-i pasă
Pă Mihai mi-l lase mie
Că mi-i soț de cununie

Una dintre acestea „*De preursit*. (cu vin și bosioc, afară la lună)” face parte din genul de descânțece „de țâpătură”, relevând convingerea populară că anumite boli de piele sunt consecința unor „făcături” a unor persoane pricepute, rostul vindecător al descântecului este de a returna plaga celui care a provocat-o¹: Din aceeași colecție urmează un alt descântec „*De preursit*”, de aducere a peștorilor la tânăra fată, apoi un descântec „*La vaci*”, pentru vacile cărora le-a fost „luat” laptele, este urmat de un alt interesant descântec „*De deochiat*” ce sugerează întâlnirea dintre substratul precreștin și cel creștin.

Sunt notate aici și alte descânțece pentru vite, pentru mușcătură de șarpe, de „scrântitură”, „de soare”, interesante nu atât pentru vechimea culegerii cât pentru fondul arhaic, de cuvinte conținut, ci și mai ales pentru începutul notării creațiilor folclorice.

În afara colecției menționate în caietele lui Laurențiu Mihalyi sunt consemnate și alte producții folclorice. Una dintre acestea: „*Mândrei mele*” datată din 7 iulie 1853, bănuim a fi o prelucrare după un cântec liric, unde judecat prin prisma graiului maramureșean, denotă o minimă intervenție pe textul popular²:

¹ Colecția dr. Ioan Mihaly de Apșa, inv.353, ds.29, f. 3r-3v

² *Ibidem*, p. 479

„Umblă mândra cea din curte
Colo-n vârful cel de munte
Să facem casă de vânt
Cu cer de-acoperământ
Pieptu' ne-a fi de cuptiori
Vatră inima cu dor
Masă ne-a fi genunchele
Furci, cuțite – degetele

Patu' ne-a fi pământu'
Peste dânsul aștenutu'
Într-acea măreață casă
Iarbă verde de mătasă
Și cu nori ne-om învăli
Soarele nu ne-a păli
De-a lovi vre-o răutate
Vom trăi cu sărutate”

Analizând textul primar consemnat, notițele sale confirmă că unele din ele au fost modificate, dar intervenția pe text nu este majoră, lăsând să se întrevadă varianta originală. Însă nicăieri nu arată sursa cugetării creației lirice, ceea ce din perspectiva folcloristicii actuale, putem pune la îndoială stricta autenticitate a textelor culese, dar nu putem nega filonul popular și deosebita plasticitate sau valoare estetică. De altfel asemenea intervenții sunt obișnuite pentru culegătorii de folclor ai vremii.

De preursită

(Cu vin, busuic, afară la lună)

Lună, lună,
Doamnă bună,
Fi-mi mie ajutătoare,
De ce mă rog astăzi ție,
Vino, linge-mi
Și prelinge-mi
Hâzenia
Și urgia
Toată urgia
Toată buba re
De pre fața me
Vino, linge-mi
Și prelinge-mi
Toată ura
Țipătura
Și tot lucrul rău
De pe trupul meu.

Du scârba într-acele casă
Ce pre mine-s mâniaoasă
Prin horn le-o bagă,
Bine furingează,
În casă le așază,
În solnița cea cu sare,
În blidu cel cu mâncare,
Să nu-și încapă în veșminte,
Eu să fiu ca mai înainte
Ca și ruja când înfloare,
Ca și steaua când răsare,
Dimineața-n primăvară.
Nici un lucru fără lege
De mine să nu se lege,
Nici un lucru rău ce strică
Nu-mi poată face nimică

De preursit

(Alta)

Eu afară-și căutai,
Și-n toate părți mă uitai,
Și câtând am fost văzând,
Că lumea o fost arzând,
Da doară n-a arde lumea,

Ci arde orânda mea!
Și-am văzut o ciută biată
Și o am întrebat pe dată:
-Ciutuliiță, ciută bălțată,
Ciută cu foc încălțată,

Unde mergi, unde te duci?
De-așa hrabur te apuci.
-Eu mă duc, eu mă apuc,
Ca s-aprind dealurile,
Dealurile și văile.
-Da te-ntoarce înapoi,
Și meri de-i face război,
În lume și preste lume,
La patru cornuri de lume
La orânda me anume!
Meri la un fecior în sat.
Aprinde-i clopul pe cap
Și obielele pe el,

Cu acea n-a fi mai mișel.
Nu-l lăsa să steie loc,
Cât ard obielele-n foc
Să n-aibă nicăieri stare,
N-aibă loc de așezare
N-aibă aiure alinare,
Pân-a fi cu mine cu mine-n
cale
Pân' la mine n-a veni,
Pân' cu mine și-a vorbi,
Dint-un blid nu va mânca ,
Și-ntr-un pat nu s-a [culca]

La vaci

S-o luat văcariul,
Galben pă galben
Și-și urmărește plaiul,
Galben pă galben
La pădure,
Galben pă galben
Cu secure,
Galben pă galben
Să facă ocolul,
Galben pă galben
Vacilor, acolo,
Galben pă galben
Să mulgă în doniță,
Galben pă galben
Într-o zi de joiță,
Să-l străcoare-n oale,
Galben pă galben
Prin străcurătoare,
Galben pă galben
Glob de unt alesul-o
Bulz mare făcutul-o
'N vârv de munte dusul-o,
Sus la culmea muntelui,
'N vârvu Galileului,
Care așea-i de ascuțat
Ca un ascuțășu de cuțât.
De-acolo strigare

Așa, cu o gură mare
- O, voi luătoare
O, voi ducătoare,
Voi fărmeacătoare,
Vacile-mi spăreți,
Vlastu li-l răpirăți,
Mana li-o aduceți,
De curând aduceți,
În pulpe li-o puneți,
Că de nu voi prinde,
Pe toate voi strânge,
O zi de marți sară.
Ș-o v-ard la otară
Ele se luare,
'N cale, pe cărare,
Tot tăcând și cugetând,
Și verdeață aducând,
Strânsă din nouă otară,
La Ispas, în primăvară,
Și mana ce o dusere,
În pulpe o pusere,
Vlastu readusere,
La lapte vlăstoase.
Și mai unturoase
Decât în ce oare
Vacile fătare

De deochiat

Se luară trei moiade,
Trei moiade ș-o moiadă,
La sfințata soarelui
Pe ulița satului
Tăt rădnind și hohotind
Și „hihihi” rântezând
Se tâlniră pe-o cărare
Cu presfânta Maica-n cale
'N cale cum le-o ntâmpinat
Maica sfântă le-o întrebat
-Unde mereți tri moiade,
Tri moiade ș-o moiadă
-Că ne ducem la cutare

Ce nume (Ilie, Mărie) are
-Ho! De acolo vă opresc,
Să nu mereți vă poruncesc,
Că sorocu ce-l am eu,
Mare de la Dumnezeu
Ce mereți la țarmuri,
La țarmuri Dunăre
Unde-i peștele ca mielu
Unde-i apa ca și vinu
Acolo mâncați,
Acolo crepați,
Lui N. N. pace să-i dați!

De nejit

Nejite,
Pricăjite,
Nejite prin duhuri rele,
Nejite cu durori grele,
Nejite cu sărbătoare,
Nejite prin poteca cea mare,
leși curând,
leși mai curând,
leși din creri capului,
leși din fața obrazului,
Rădăcina dinților,
Cupele măselelor,

Vinele grumazilor,
Du-te cât de iute
În câmpu cu lupii
În codru cerbi
O aceia ți-s soți
Pretini mai vlăstoși
Bine te-or căuta
Și te-or leaguna
Și te-or supăra
Te-or și adăpa
Descântecu l-am zis eu,
Leacu-i de la Dumezeu

De bubă

Bubă de-a câte,
Bubă cât o linte,
Bubă cât un mac,
Fii-ar cât' un leac
Nu te mânia,
Nu te buboie,

Nu te-mpuroie,
Nu te tot aici,
Nu te cățeli,
Că 'napoi mânate-oi
Cu a mele spucate-oi

De mușcătură de verme

Mușchirii mușcată,
Sus cucuiată,
Jos așezată
Mușchirii zvinții
Ascute dinții,
Din vârvu călinului.

Din vârvu mălinului,
Făcu-i pită de cenușă,
Lapte de cătușă,
Șarpelui de leac,
Hrănite-oi gândac,
Cum mânca-sa,

Cum crepa-sa,
Fie boala, boalei

Sănătate vitei!

Alta

Se luă hejita,
Se luă betejita,
Sus la munte suitu-s-o,
Jos pe apă coborātu-s-o
Și păscură iarbă verde
Și băură apă rece
Și-o ieșit din corci un verme

Să peie fostu-i-o vreme
Și hejita o mușcară
Însă și șerpele dară
Ce mușcă s-o întins la soare
Și crepă ca o ciucoare
Hejita s-o scuturat
Și nemic nu s-o umflat

De sclintit

Când umblă Dumnezeu Sfânt
Cu Sfânt Ion pe pământ,
Se luă-n cale cărare
Printr-a românilor țară
Și-un om, cuget că sare
Că așa tare mere,
Omu la un pod smintit
Picioru și l-o sclântit
„Descântă-i” zăsă-i loane
El răspunse „Nu știu Doamne”

„Descântă-i numa, că poți
Ca să fie os cu os
Ciont cu ciont, carne cu carne,
Măduva de ciont s-atârne
Să fie vine cu vine
Ca mai 'nainte de bine.”
De-ar umbla Dumnezău sfânt
Încă ș-amu pe pământ,
N-ar lipsi descătătura
Și-ar vindeca sclintitura

De soare

Ciuturic, buric
Dați, ședeți pe loc,
Cât turta pe foc,
Cât șede-n pătul,
Cocoșul sătul
C-a veni sece trei zori,
A soarelui trei surori
La bolnav de soare,
Ce numai nu moare,
Una cântă,
Alta descântă,
A treia se duce,
Leacuri de-i aduce
Leacuri după boala lui,
Din razele soarelui.
Dacă ea se duse
Și leacuri îi aduse
În trei numeri puse
Și boalei așa-i spuse:

„De rânză nu te-apuca
Cu țisca nu te juca
Ci te du amuietucă
Și te joacă, și te-apucă,
Ver cu nouă pietricele,
Ver cu nouă nodurele,
Ver cu nouă mielușei,
Albușei,
Ver cu cei nouă porcei,
Caciorei,
Cu cuibu paserilor,
Cu vârvu copacilor
Acolo să piei,
Acolo să respiei,
Ieși curând,
Cât mai curând,
Cum apune soarele,
Lasă mâțișoarele,
Toate brățișoarele,

Toate unghișoarele,
Că de nu-i ieși
Iată ce-i păți
Cu sucitori sucite-oi,
Cu tocanău frecate-oi,

Cu fusele toarcete-oi,
Cu acu împungete-oi,
Cu petriile 'npetrite-oi,
Cu lingura 'npărțite-oi

De mușcătură de șerpe

Fie-mi de toatele ori,
Maica sfântă 'ntr-ajutori,
Precum Maica Preacurată,
Au stătut lângă o peatră,
De-au o afunzit odată
Și peatra n-o mai crescut,
Rădăcină n-o făcut,
Precum din piatră nu poate
Șiarpele cuibu'și-l scoate
Precum prin un bulz de sare

Nu străbate 'nverinarea-i
Așea atunci să 'nverinească,
Așea atunci s-otrăvească
Prin mușcarea vermelui
Astă vită a omului,
Când și-a scobi cuib vreodată,
Șarpele-n stâncă de peatră
Când preste-un bulz de sare
S-a năposti înverinare

Gheorghită

Strigă, strigă, cine strigă!
Strigă cui i-i dor și frică,
Tot Gheorghită a Popii
Din funduțiu temniții

Strigă tare 'n-gura mare:
-„Cine are, cine n-are,
Cine are fiuțu prins,
Să meargă maica-și la dâns”

Și mă-sa l-au auzit
Demineața s-au trezit,
Cizme negre o-ncălțat,
Poale albe o sufultat,
Și la dânsu o alergat.

Ea mi-și rupse și mi-și zise:
-„Dipse ți-i viața 'nchisă?
Ce ai stricat așa de rău
Gheorghită fiuțu meu?

Ce ai stricat așa de tare
De stă apa ca-nchisoare?
Ce ai stricat așa cu jele
De stă apa și nu mere?

-„Cum focu nu m-oi strigare,
Că la mine să-nzitare,
Tăt un șerpe, balaur mare,
Și-mi mănâncă inimare
Și mi-o mâncat jumătate
Ș-amu abate 'n ceia parte
Bagă mâna și mi-l scoate.”

-„Eu mâna nu mi-o băga,”
Îi răspunse maică-sa
-„Că făr' de mână nu pot si,
Fără tine pot trăi”

El de la ea s-o înturnat
Și mai verde ș-o strigat
Ș-o străgat în gura mare
-„Cine are, cine n-are,
Cine are drăguț prins
Să meargă mândra dâns”

Mândra lui l-au auzit
Demineața s-au trezit
Cizme negre o 'ncălțat
Sugna neagră o sufultat

Și la el o alergat

-„Ce ai strigat așe cu jele?
De stă apa și nu mere,
Cum focu nu mi-oi strigare,
Că la mine să-nzitare,
Tăt un șarpe, balaur mare
Și-mi mânâncă inimare
Și mi-o mânâncat jumătate
Ș-amu abate 'n ceia parte
Bagă mâna și mi-l scoate”

Îi răspunsă drăguța
-„Eu mâna că mi-oi băga
Că fă' de mână poci trăi,
Fără tine nu poci fi,
Nici-o noapte, nici o zi”

Multe gânduri o stricat,
Gheorghită pân-o plecat,
Gheorghită dup-o nevastă,
Tăt la țara muntenească,

Tată-so calu-i găte,
Soru-sa ștruț îplete,
Măsa-n casă-l sfătuie,

- Tu Gheorghii, dragu mami,
Dac-acolo că-i sosi,
Nu coborî ne rugat,
Nu 'ntra-n casă nechiemat,
Nu bea pahar ne 'nchinat,
Că-n țara Moldovii
Pre tine ti-or otrăvi

Că curvele muntencele,
Poartă moartea cu dânselle,
Că pun otravă la brâu
Să otrăvească omu viu

Ea mâna că și-o băgat
Șerpele nu l-o aflat
Numa mintea i-o cătat

El mi-și rupse, el mi-și zise
-„Vezi că viața mi de închise
Dă-ți tu mândră zgărduța
Și-mi plătește temnița

Că io atâta-am robotit
Cât lumea mi s-o negrit
Ochi-mi nu-s cei am d-am avut
De când soare n-am văzut

Atât umblu prin sălboc
De s-o rupt pana-mi în clop
Purtând mândră ferele
Mi s-o rupt ș-obecele”

Gheorghită

Curvele de lângă vale,
Poartă otrava cea mare
S-otrăvească pe fiecare.
Gheorghită n-o ascultat
Precum măsa l-o 'nvățat
C-au coborâtu nerugat
Și-casă o 'ntrat nechiemat
Și pe el că l-o gătat
Și-napoi s-o dinturnat
Și pă pat că s-o lăsat
De acolo nu s-o sculat

-„Tu nuoră, draga mami”
Zise, „Gheorghită-a muri
Tu c-aicea vei șede
O c-acasă vei merea”
-„Nici aice n-oi șede
Nici acasă n-oi mere
C-oi mere 'ntr-o păduriță
Și m-oi face o brăduliță
De cofe și de doniță
Dept sufletu lui Gheorghită”

Voinicul

Pe cel drum, pe cea cărare
Trece un voinic călare,
Voinicul trece râzând
Ș-o copilă suspinând
Și din grai așa grăind
-„Voinicele drăgălaș
Dipce fugi, dipce mă lași?
Unde meri în fuga mare?
Ia-mă cu tine călare
Căci nu poci mere picioare
Că mi-i drumu colțiuos
Și mi-i vântu viscolos!”
El din gură așa striga
-„Pe tine nu te-oi lua
Că mi-i murgu micuțel
Și-n picioare subțirel,
Murgu mic și drumu rău,
Deabde duce trupu meu
Trupu cu păcatele
Și pașul cu urmele”
-„Pă cal de nu mi lua,
Eu încă te-oi blăstăma,

Să te-a ajungă dorul meu,
Unde a fi drumul mai reu,
Să te-ajungă jelea me,
Unde a fi calea mai gre,
Murgu ți se poticnească,
La pământ să te trântescă,
În creștet să te lovească,
Mâna dreaptă să-ți
sclintească,
Mâna stângă să ți-o frângă,
Să n-ai cine să te plângă
Și s-a ajungi de rob la turci
Și cu mânurile-n cătuși,
Cu picioarele-n butuci
Și să te-nsori de nouă ori
Și aibi nouă feciori,
Cu feciori nouă nurori
Și să te-nsori înc-o dată
Și să aibi numai o fată
Care ție cu cofiță
Să-ți care apă-n temniță”

Hotinul

Hotine, Hotine
Sărmanul de tine,
Armeză-te bine,
Spre zioa de mâne,
Că muscanul vine,
Cu oaste spre tine,
Pe colnic, pe vale,
Vin muscani pe cale,
Pe colnic cu pietri,
Vin muscani pedestri,
Pe valea cu luncă,
O armadă lungă
Pe colnic, pe munți,
Cete de arnăuți
Pe plai ca draci,
Arde de cazaci
Pe drumuri mai mari,
Vin tot generali
Pe drumuri mai mici,

Oaste de voinici
Pe drumuri de loage
Ofițeri, hotnoage
Pe unde cum pică,
Turnuri își rădică
Pe unde cum cade,
Muscana armade
De la miazănoapte,
Dă focuri de moarte
Bașa-n bătălie,
Au căzut întâie,
Cel din miazănoapte,
Avuse rea soarte
Bașa de Oltu,
Încă zace mortu
Bașa de la Olt
Cu oaste cu tot
Brăileanu bașă
Se roagă de pace,

Până-n primăvară
Ca ieși din țară
Voinicul muscan,
Cumplitul țăran
Muscanul tot strigă,
Oastea să se strângă,
Cătanele înseamnă,
La război îndeamnă,
Hupai la bătaie
Prădează și taie
Muscanul demnică
Nu cruță nemică!
Pe turc să răstea
-Unde ție oastea!
Din cinci mii de inși,
Ai rămas cu cinci
Ceia stau zdrobiți
Din tunuri loviți
Vai săracii turcii,

Cum zac ca butucii
Ca nesce berbeci,
Pă unde cum treci
Dar și maicele,
Zac ca stelele,
Maicele cu prunci,
De români, de turci,
Turcii fug pe vale
Cu o fugă mare
Până-n Țaringrad
L-al său împărat
Arma muscănească
Să se amintească
Arma țărănească
În Țara Românească
Hotine, Hotine
Sărmanul de tine
Fost-ai și ai căzut
Să nu fii mai mult.

Horea Pinteii

- Pintie, Pintie, d'armaș mare
Veste preste trei țări are,
Dacă tare s-o 'narmat,
El bine că și-o plecat,
Sus la vârvu muntelui,
La stăvuța turcului,
Cu o sută și cincizeci
Voinicei de cei aleși
Numai dacă ș-o prânzât
S-o culcat și-o adormit
Și pe dată s-o trezit
Și din gură și-au grăit
-„Feciorași din oastea me,
Ce va cere va ave,
Care fecior s-a lega
De visu-mi l-a dezlega?”
Dar un fecioraș mai mic
La față cel mai behnic
Numai singur s-au aflat
Și din gură o strigat
-„Pintie, Pintie, viteaz mare!
Eu visu-ți voi dezlegare,
Că tu bine te-ai visat,

Murgu ți-i fără ți-frang,
Trupul fără capeneag,
Capul fără' de comănac,
Săbiuța ta cea nouă,
Că se rupse drept în două”
Toți prind a se olcăi:
-„Să luăm drumul Băii
Să ne îndreptăm la Solnoc,
Doară om fi mai cu noroc,
Sau c-om pei la un loc,
Ori de apă, ori de foc!”
Da' Pinteia n-o ascultat,
Drumul Băii n-o lăsat,
Până de drum s-o gătat,
Din gură așe ș-o strigat:
-„Feciorași din oastea me,
Ce va cere va ave,
Care fecior s-ar d-aflare,
Să margă la Baia Mare,
După vin și după sare,
Și după prafu de cel mare!”
Din oastea Pintii, fărțatu
Care visu au dezlegatu

Numai unul s-au aflatu
Și pe cal o încălecatu
Pintea strigă cu strigare
-„Cine mere-n Baia Mare,
Cel ce nu-i de legea mea,
Că nici cruce nu-și făcea!”
Dacă elu-și au venitu,
În Baia Mare au sositu,
Domnii de câne, bătrâni
Începuse al iscodi,
Să spuie moatea Pintii,
Până moartea le spunea,
Temnițele deschidea,
Lacățele descuia
Și ferele le tomnea
El din gură așa grăi
-„Voi măriți domnii Băii,
Stați să-mi scriu o cârticică
S-o trimit io la Pintea!”
Pre când cartea îi sosea
Pintea atuncia prânzea.
Gata Pintea de-a prânzi
Prinse pe carte a ceti
Lacrimile a-l plut' năpădi
Și din gură-și a grăi:
-„Care și-a ține fărțatu,
C-al meu cap mi l-o mâncatu,
Toți pe cai o încălecat,
Când în orași o intrat,
Pre Pintea l-o împușcat:

Cu trei cuie de potcoavă,
Ca de grâu grăunțe nouă,
Cu grăunțe ca de pară,
De grăuți de primăvară,
Cu trei gloanțe de argint
Sub dreapta l-o nimerit
Și dacă jos au picat
Feciorii s-o împărășiat
Numai Ștefan Mureșanul
Cu Dumitru Sălăgeanul
Și cu Ion Ardeleanul
Din gură așa strigase:
-„Feciorași din oastea noastră,
Pe Pintea să-l îngropăm,
De urât să nu-l lăsăm,
Că cinste bună ne-o dat,
Doamne bine ne-o purtat!”
Pe Pintea-l puse-n pământ,
Armele lui de argint,
Șed în cui și ruginează,
Nime nu le luciază
Și ticuța Pintii
Șede în poarta Băii
Ș-o cărat-o păsările
Și și-o nădit cuiburile
Jele-i Doamne, cui i jele,
Jele-i frunzei și ierbeii
De armele Pinteii
Că șed în cui și ruginează
Nime nu le luciază!

Din revoluție

Pe marginea celui Criș
Sunt trei poduri curmeziș,
Pe podul cel dinainte
Trece Urban cel cu minte.
Pe poduțiu din mijloc,
Trece Iancu cu noroc.
Da de unde Iancu pleacă,

Nu rămâne curte-ntreagă.
Da pe unde Iancu vine,
Nu rămâne curte plină.
La poduțiu din 'napoi,
Vine Kosuth cu vo doi,
Cu sabie de răchită,
Cu guba tăată cârtită.

A lui Novac

Trei cocoși mândri cântare,
Trei voinici se deșteptare,
Trei voinici ca niște lei,
Ca și niște pui de zmei,
Ei tustrei și-o sfătuit
Și bine și-o nimerit
Pe cea mai mare uliță
La Anița, crâșmărița
Crâșmărița buților,
Drăguța voinicilor.
De trei zile-n crâșm'o 'ntrat
Și trei buți o deșertat,
Și crucer de ban n-o dat.
Ea tare s-o supărat,
Cizme galbine o 'ncălțat,
La 'mpărat o alergat
Și din gure-și o strigat
-„Înălțate împărate,
Am venit să-mi faci dreptate,
Că la mine și-o venitu,
De trei zile o cortilitu,
Trei voinici ca niște lei,
Ca și niște pui de zmei,
Cu tarniță tătărăști,

Cu frâiele ardelenesți,
Și cu bumbi moldovenești,
La voinicu cel mai mic,
Ce se vede mai behnic,
Pe din sus de guricioară,
Trasă-i neagră mustăcioară,
Iar la cela mijlociu,
Pe deasupra ochiului,
Trasă-i pana corbului
Și voinicu cel mai mare
Ca de rac musteție are.
Musteție ca și de rac
Și le-noadă după cap
Face nodul ca pumnul
Și ți-e groază de dânsul”
Împăratul îi răspunse:
„Tu Aniță Crâșmăriță
Dă-le vin cât or pofti,
De bani nu le pomeni
Că-s feciorii lui Novac
De trei ori țar' au prădat
Și dacă s-or mânia
Și cu noi or face așa
Și cu nemic om rămânea

Petrovanului

-Bată-te, bată Vasâi!
La ce primejdii sosâi,
Părul tău cel mândru, creț
Depănatu-i, fără preț
Și l-o tras fără de vină
Și l-o țipat în fântână!
Pe unde pă jos l-o tras,
Picuri de sânge-o rămas.
Că până ți-l omorea.
Străși p-afară streșiuna.
Pă ușa de cătră vale,
Da lăcată și zar mare
Pă ușa de cătră deal
Era lăcată și zar,
Bată-te, bată Vasâi!
De câte ori îți spusei,
Că ciocanu cel de-aramă,

Te-a pisa fără de seamă
Ciocanu ți-i cel de-argint
Te-a pisa cătră pământ!
Văzându-se atacat
El din gură aș-o strigat
-„O iubita mea soție,
Ce rău ți-am făcut io ție? .
Nu te ie de mine o greață
Că mă lași fără viață?
C-avem coconi micuței,
Plină-a fi lumea de ei”
Fost-o Vasâi ca și-un steag,
Nița și-o cătat mai drag,
Fost-o Vasâi ca și-un struț,
Nița ș-o cătat drăguț,
Pe bărbatu-și cel d'urât,
Amândoi l-o omorât,

-Scoală-te struț de pospan
Că nu oi pune șohan!
-Scoală, scoală struț de flori
Poruncește la surori,

C-avuși moarte cu dorori
Scoală, scoală, struț de ruji
Poruncește la mătuși
Că iute moarte avuși

Bătrânului

Frunză verde stăjărel,
Bun îi omu tinerel,
Leagă-se doru de el.

Apoi dacă bătrâné
Șede-n cur și honcăie
Lumea nu-i mai trebuie

Cele de-a frunzei

I
Striga mândra din grădină,
La cea casă ce-i vecină
- Că eu mândruți m-oi face
De aș ști că floare-ți place,
Un firuț de tămâiță,
Pe la voi peste uliță.
- Bine ar fi mândră și așa,
Zise mândru către ea,
- Că și eu mândr-o m-oi face
Dacă de-a mea casă-ți place,
Un firuț de măieran,
Pe la voi peste pălant,
Măiran răcătănat
Cu tămâia s-o adunat
Măieran cu tămâiță,
Drăguluț cu drăguluță
Ș-atât o strâns-o 'n brață
Până ce-o trecut de amiază
Și atât o sărutatu
De sfânt soare o scăpatat-o
Și de mână sau luat
Și-n grădină sau băgat
Dacă în grădină au intrat
Ea din gură-și au strigat:
- Că eu mândruți m-oi face
Rujă domnească, bărnace
- Bine a fi mândră și așa
Zise mândru cătră ea
- Eu mâna cu doamnă oi da
Tu în sânu-ți mi-i băga,
Tot de mine nu-i scăpa,
Eu rujita oi ciunta,

Ruja ca para de foc,
Oi purta mândra la clop
- Bine-a fi mândruț și-așa
Îi ciunta-o de-i pute
Și-i pute dacă oi vre!
Apoi măi mândruți m-oi face,
Di pă floarea ce bărnace
Numai gălbioară albină
Și-oi zbura tot pe țarină
- Bine a fi mândră și așa
Zise mândru cătră ea
- Că tu pă flori îi turiși
Eu pă vară oi gornici
Și iară cu tine-oi fi
Nici așa nu te-oi scuti
Dacă de mine nu-ți place,
Lasă mândră că m-oi face
Și eu un gros și mare nor
Și oi trece cu-un vifor
M-oi năposti pe grădină,
Floare-oi bate cu grindină
După ace m-oi înalța,
De tine m-oi depărta,
Tu-i plânge și-i lăcrăma,
Că ți-am bătut grădina
- Bine a fi mândruți și-așa,
Bate-o numai de-i pute
Că și eu mândruți m-oi face,
Dacă floarea mea nu-ți place
Focu-l ardă și-l înfoace,
Un vânt de la miazănoapte
Și departe te-oi abate
Și iarăși mândruți m-oi face

Știind că de mine-ți place
Cunună de neguriță
Ca musteața-ți pe guriță
Și pe munți m-oi răsfira
Precum umblă negura
Și cu nori m-oi mesteca
Și cu tine m-oi aduna
- Bine-a fi mândră și așa,
Zise mândru către ea,
Și gurița i-o sărutat
Și de mân-o apucat
Și cu dânsa s-o luat
La țara făr' de banat,
Peste munții cei cu brazii,
Unde popa din doi frați,
Cunună care și-și dragi

II

A lungul Cosăului,
Pe mijlocu drumului,
Trece voinic tinerel,
Cu cal negru, pătrărel,
La cea vatră covăcească,
Murgu să și-l potcovească,
Mândra lui să nu-l cunoască,
Că voia s-o părăsească.
Ea înainte i-o ieșit,
Și din gură-și au grăit
„Duci-te mândruțu, duci,
La mine a sta nu apuci,
Duci-te și eu rămâi,
Cu cine să mă mângâi”
„Mângâia-te-i mândră bine,
Sunt voinici bogăți ca mine”
„Fie voinici pe cât iarbă,
Că mie mai mulți nu-mi treabă,
Numai gura ta cea dragă!
De ți-i rușine de mine,
Fă-mă brâu pe lângă tine,
De ți-i greu obrazul meu,
Fă-mă lumină de său,
Unde-i sta și-i poposi,
Ca un svejnic ți-oi sluji,
C-am cosiție 'n patru ițe,

Cosiția mi-oi despleti,
Verde otav-oi otăvi,
Murgu ți l-oi priponi,
Ochii mi-i oi îndemna,
Izvoarele-oi aduna
Murgu ți-l oi adăpa”
„O tu mândrulița mea
Stai tu și cam nărave
Până mă vezi că m-oi duce,
M-oi duce și ți-oi aduce
Potilat din Brăila,
(Din Brăila potilat
Tot pe banii de furat),
Cizme galbini din Brașeu”
„Du-te, du-te, mândru meu!”
Atâta l-o agodit,
Până când o bătrânit
Și păru i-o cărunțit.
Fața i s-o veștețit,
Trupul i s-o ponosit.
Se luă pe prundurele,
Vede două rândunele
Și au dat binețe cu ele
„Voi puiți de rândune,
Umblata-ți cât îi lume,
De-a lungu cu pământu,
Nu mi-ați văzut drăguțiu”
„Ba poate că l-am văzut,
Oarecând și dedemult,
La târguți la Brăila,
Dacă lăsă copila,
Și alta-n brațe o ține,
Alta cu vin îl stropo,
Alta tiară-i innoda
Alta gura-i săruta”
Ea prinse a lăcrima
Și din gură al blăstâma:
„Mânco-te mândruțu meu,
Ce a fi pe pământ mai rău,
Temnița Hotinului
Pe marginea drumului,
O, pentru omul cel iubit,
Cum am rămas de urât,
Să te văd eu cum te bat,

Patru lemne din Bănat
Ș-alte patru din Hodod
Și funea cea groasă cu ciot

III

Poroncitu-mi-o mândra,
Să mă mai duc la dânda,
Că-i mai moartă de betegă
Măsa-și plânge fata dragă
Și pusăi pe murguți frâie
Și calea de zile nouă
O făcui numai în două,
Pornii luni de dimineață,
Când o marția sara
Îs în ocol la dânda
Pe când acolo sosea,
Măsa scăldușa-i umplea,
Tatăs-o sălaș cioplea,
Ea din gură își striga
„Țipă mamă scăldușa
De-a cui dor m-am războlit
Iată-te c-o și venit!”
El din gură-și așa grăia:
„Scoală-te mândruță, scoală,
Nu mai zace atâta boală,
Spune-mi leacu, să m-apuc,
Să mă duc să ți-l aduc.
C-aș da murgu pentru tine
Și caftanu de pe mine
Și-oi aduce leacurile”
„Ascultă-mă mândruți bine,
Că mi-s mie leacurile,
Sloi de ghiață-n miez de vară,
Bulz de caș în iarnă iară,
Mure coapte-n postu mare
Și la Paști faguri de miere”
Se luă pe delurele
Să-i aducă leacurile
Ea văzându-l c-o plecat
Din gură așea-o strigat
Tulai, ieși, nătărău eși!
„O, ce nu te nădăiești!
Bulz de caș și sloi de ghiață,
Este fața albineață,

Gurița doi făgurei,
Mure coapte ochii tăi,
Acele 'ncoa adămi-le.
C-acele mi-s leacurile!”

IV

-Mândruliță, ochii tăi,
Nu fie supărăței,
Că iar oi 'nturna la ei,
Că de-o fost o zi o două bine,
Mai mult scârbă și rușine!
Că lasă mândră că-i vede
Ce o ajuns iubirea me,
Și ce bună și ce ră!
Ori câți drăguți îi căta,
Nici unu nu ți-i afla,
Ca să-l poți tu săruta,
Să te sărute pe tine,
Să mă poți uita pe mine,
Că batăr cum v-ați săruta,
Cugetu-ți la mine a sta
Și-n noapte când tei scula,
Din cotuțiu de-a dreapta,
Că sărutări or fi bogate
Da n-or fi din iubire toate,
Că sărutarea lancedă,
Care nu-i din inimă,
C-a mea-i din inimă dată,
Ca și para înfocată,
Că săraca mândra me
Batăr îi cam micuțe,
Bine-i pe plăcerea me!
Că la ochi îi ca mierea,
Cu cămașa încrețită,
Cu mătasă împistrită
Și la frunte netezită
Ca-n lume să fii cătată
Păreche nu i-ai fi aflată
Că-i frumoasă la stat,
Cu gură de sărutat,
Cu trupșor de desmerdat,
Că nu mori de dor mai mare,
Ca de doru dumitale,
Că ți-aș săruta gura

Inima mi-aș stâmpăra!

V

Nici nu îi boală mai rea,
Ca dușmana, iubirea!
Că de lungoare părul pică,
De te scoli nu ți-e nemică,
De lungoare păruți crește,
Dar iubirea te topește
Și nimic nu-ți trebuiește.
Că nici ești ziua cu lucrul,
Nici noaptea cu somnul:
Vino mândră de ai rând,
Nu-mi mai spune că n-ai când,
Că m-am urât așteptând,
Doară te-oi vedea trecând.
Spune-mi drept ș-adevărat,
De ți-i voie de lăsat
De ți-i voie a mă lăsa,
Spune-mi nu mă încungiura.
Că altă mândră ca tine,
S-o d'ibdit mândră cu mine
Și n-o pățit vreo rușine!
Noi pe unde ne-adunăm,
Cinste bună nu luăm,
De rușine nu scăpăm,
Doar n-o fost locul curat
Că totdeauna ne-o aflat.
Dar tu mândrulița mea
Ascultă-mă pre mine
Pune-ți tu rochița-n gard,
Să ți-o bată vânt uscat,
C-or ști că noi ne-am lăsat
Și mă lasă să te las
Nu-mi face atâta năcaz!
Vezi tu mândrăluția mea,
Că ochi răi are lumea,
Că unde s-adună doi
Au grăiesc numai de noi
Că ne iubim amândoi.
Ne-ar pute da bună pace
Să trăim cum ne place,
De nu-ți place îi rămâne
Sănătoasă mândra me

VI

„Mândra me nu vre să vadă,
Să vadă și să se încreadă,
Că pentru ea, ard-o para,
Am gălbinit ca și ceara
Ș-am negrit ca și negreala
Și pentru ea, ard-o focu,
Am gălbinit ca și socu
Ș-am negrit ca și corbu!
De-or bate atâtea zâle,
Câte m-o bătut pă mine.
Zâle rele d'atâtea
Nu i-ar fi dragă lumea
Că ziua lucru-mi rămâne
Și noaptea somnu-mi nu-mi
vine !
Pentru dânsa, mândra me,
Acasă nu pot șede,
Pe la crășme nu pot be,
De *dosada* ei cea grea,
Da mi-oi scrie o cărtice
Și-o trimit la mândra me
Și o aș trămite pe lună
Luna de sol nu ne-a fi bună,
Luna mere cătingan,
N-ar sosi nici într-un an!
De o aș trimite pe stele,
Și stelele-s mărunțele,
Stelele-s tare mărunte,
Rău mă tem că s-or ascunde
Și o aș trimite pe soare,
Pân-aș găta astă hoare
Că soarele-i luminos
Și i-am fost cândva frumos”
Ea mi-și rupse și-mi răspunse:
„Nu-mi scrie cu negreală,
Că aceea-i mai multă-n țară
Da mi-o scrie cu aurel,
Ca acela-i mai puținel
Scrie o cărtice de drag
Ș-o trimite-n capeneag
Să mi-o cetescu cu drag!”

VII

- Știi tu dragă gurioară,

Ce ți-am spus eu astă vară,
Când beam vinu pe lăicioară
Și-am durmit la tine-n poală!
Când te-ai jurat că pe mine,
Mă iubești, pe altu nime
Și am mârș sara la voi
Te-am aflat șezând cu doi,
Unu șede după masă,
Cum ar fi gazdă de casă,
Cela ce mai prost decât mine.
Ședea-n pat pe lângă tine
Blăstămată rău de câne!
Că eu bota oi lua,
Coastele ți-oi num,ăra
Să văd cine m-a 'nfrica!

VIII

Frunză verde otintiță,
Am drăguță pe Dochiță,
La sprâncene negruluță,
Cum se cade ca drăguță!
Când o văd ziua-n portiță,
Dreaptă ca și-o luminiță,
Din dos ca și-o păuniță,
Fața-i ca și-o porumbiță,
La buze ca și-o rujiță,
Cum o aș săruta-n guriță!
Trupu tău cel cu tocmeală,
Cum mă trase de la școală.
Că-n școală dacă intram
Și condeiuil îl tomneam
Două de dânsa căpătam
(Două ca dânsa căpătam)
Ș-am pus condeiuil pă masă
Ș-am mârș drept la dânsa
acasă
Să-mi mai bage boala în oasă
Dacă merem de-acole,
Merem cu voință re,
Plânge-mi inimioara me
Că rămâne singure!
Mândră, mândrulița me,
Totdeauna a te vede,
Poftește inima me.

Inima mea, inimioară,
Ca și-o floare de ciucoare,
Când se topește de soare
Ce te deperți așea tare!
Vino, șezi între genunche,
Să-mi mai plângi brăul cu ținte.
Mândruliția mea cea dragă,
N-am odor să-ți dau să-ți placă
Da' pimește de la mine,
Dragostea ce-o am spre tine.
Nu-ți trebuie mai mult bine
Că de când mă iubesc cu tine
N-am carne de-un ban pe
mine
Ș-un picur de sânge-n vine,
Dă-mi da' mâna și mă scoală
Ca de morți de la o școală!

IX

Mere calul Ianului,
Pe drumu Reteagului,
Calu mere rântezând
Iancu mere morcotind:
„Tu sărace murgu meu,
Doar de trupu mieu ți greu,
O, de galben pistolaș
O, de crud aiest corbaci!”
„Da mi-i greu, de ce mi-i greu,
Că te bagi în fogodău,
Și bei vin cu curvele,
Eu îmi bei zobebele
Și mă ții legat de gard
Neabrocat, neadăpat
Și ți-a fi mare păcat!”
Ianc-o dat, cal-o strigat
„Batâte-te focu stăpâne
N-ai pus pe foc lemne bune,
Dipce spui adevărat,
De corbaci nu m-ai iertat!”

X

-Muiere, multe ți-aș zice,
Dară inima mă-nvinge,
Stau pe loc și prind a plânge

Că dorul nu pot învinge,
Ca când îmi aduc aminte
De traiul cel dinainte
O dulceață mă cuprinde
Inima mi se aprinde!
Când era vremea ce bună,
Ședeam cu mândra la lună
Și mai bine să-nțelegi,
Făceam din post cășâlegi.
Când eram pe vremea me
Trei, patru drăguță avem!
Amu dacă-s însurat,
Drăguțele m-o lăsat,
M-au lăsat și le-am lăsat,
Că nu pot umbla pân sat.
De când m-am căsătorit
Tot cu urgie am trăit,
Mierea m-o cărunțit,
Fără vreme am bătrânit.
De când am fii și cocoane,
Pare-mi-se că am coarne
Treabă-mi cap, treabă-mi ochi
mari
Și urechi ca de măgari!

XI

Plâng când îmi aduc aminte,
De zilele dinainte,
De zilele dezmiertate,
Când ne-ntreceam în bucate
Pe când era bun mălaiu
Nu trebuie mai bun traiu!
Cu căciula capului,
Băteam lungul satului,
Cu căciula 'ntr-o ureche,
Băteam lela după fete,
Din gură răcneam ca bica,
N-avem grijă de nimica
De cumu-l bătura bruma,

Ni se mai cocoaie cușma,
Mâncăm pită de ovăs
Și nu horim așa de des!
Ovăsu-i greu de mâncat,
Da' mai ușor de purtat,
Puteai lesne a juca,
Burduhul nu te-ngreca.
După el la Baia Mare,
Ne făcem lungă cărare,
La Baia Mare dup' ovăs
Facem cărare mai des.
Facem cărare dar doară,
S-a 'ndura Domnul și iară
S-a face mălai în țară
Și-a scăpa bietul ovăs
Să nu-l căsnim așa de des,
Nu l-am cerne și prin sită
Și prin ciur să-l facem pită
Și ocara mălaiului
Am lăsa-o calului
Ba o am arunca 'ntr-o baltă,
Într-o baltă cu apă caldă
Și l-am strânge într-o cadă
Și l-am pune tot grămadă
Ș-am face bere bărnace
Că la nemți bine le place
Să-nchinăm cu arcamuri mari
Căciulele să ne sară
Și bumbii de pe pieptari,
Zicând la zăbot jupânê,
Huber și ovăs de tine
Amu să ne pară bine
Mai ales când berea ciucă
A 'ncepe a ne-o rădica.
Atunci moșu și cu baba
Or începe a juca
Strgând la mălai viva
Ovăsu l-or săruta.
1804

Moșu Ivan și cu nepotus-o Stan

Auzit-am auzit
Doi voinici că s-au gătit
Tot în țara românească
La o moară supt o coastă
Nimerind aici voinici
Cu părul legat în tici
P-a românimii pământ
Ș-acei voinici care sunt
Că-i zău unu Moș Ivan
Altu-i nepotus-o Stan
Moș Ivan că și-au strigat
Munții s-au cutremurat
Și codrii s-au legănat
Văi adânci s-au turburat
„Ești acasă morariule
Au, barem tu socaciule
Doar ai sâță și covată
Să ne faci o coacă caldă
De ne-ai căpăta și vin
Să ne faci telfu deplin”
Moraru, un blăsrămat
Din gură așa a strigat
„Fiți în pace măi voinici
De mine bine cinstiți
Nici am sită, nici covată
Să vă fac o coacă caldă
Dară eu în sat mă duc
Sită și lopată aduc”
Moariul în sat s-o dus
Din fir toate păr le-au spus
Că morariul n-au umblat
Cum porunca i-o fost dat
Duăi sâță și covată
Să le facă coacă caldă
Că morarul rău s-o dus
Și birăului i-o spus
C-au venit doi să-l omoară
Vai de viața lui amară
Birăul, un blăstămat
Satu-ndată o adunat
Multe gloate o adunat
Și făcură mare sfat

Satul tot, cu mic cu mare
Toți cu ciudele-n spinare
Moș Ivan s-o desculțat
Palișu lângă foc culcat
Pă ușa morii să uita
Și tare să întrista
Văzând el cum năvălea
Gloate mari din sat ieșea
Ș-au cuvântat Moș Ivan
Cătră nepotu-so Stan
Alele măi nepoate
Acum le-om săvârși toate
Că ia, morariul ne-aduce
Gloate pe noi să ne-apuce
Loc de sâță și lopată
Să ne facă o coacă caldă
Aduce satul cu gloate
Tăți cu securi și cu bote
În loc să ne-aducă vin
Vai de mine că mulți vin
Dară-mi pare măi nepoate
Ca acum le-om sfârși pe toate
Da tu ești cam gros la dos
Și bine țiapăn la os
Strâns la vână, bun la mână
Pune-ți spinarea la ușă
Până mă scol din cenușă
Că dacă m-oi încălța
Făcăleț oi apuca
Da să vezi ce-oi mai lucra”
Stan spinarea-n ușă o pune
Și ușa bine o țâne
Că satu și de-npinge
Pe Stan tot nu-l învinge
Că era cam gros la dos
Și bine țiapăn la os
Strâns la vână, bun la mână
Moș Ivan s-o d’încălțat
Cu caftan s-o d’îmbrăcat
Făcălețiu o apucat
Și și-o pus căciula-n cap
Făcălețu morilor

Îndesători sacilor
Dac-a mână l-o apucat
El din gură-și au strigat
„Dăte-n lături măi nepoate
C-acum le-om săvârși toate
Pe ușia afară ieșia
Și-ntre gloate să-vârtea
De picioare ologia
Și de mânuri ciungăra
Capurile le spârgea
Vai de ei c-amar fugea
Pă sub moară fug să moară
Pă sub roată râu-i poartă
Pe sub scoc nu-și află loc
Pe hăitaș fuge alaș
Dar morariul cu birăul
Fugea să nu vadă răul
Dac-au văzut că-i așea

Vai Doamne tare fugea
Moș Ivan dac-au simțit
După dâșii s-au pornit
Și la moară-i aduce
Nemică nu le făce
Și la moară-i aduce
Că a morii piatră biată
Cu o mână o rădicat-o
Și peatra morii cea gre
Peste dâșii o năposte
Și pre dâșii o lăsa
Nemică n-o apăsa
Moș Ivan că și-au strigat
Munții sau cutremurat
Blem de-aicea măi nepoate
C-acum le-am săvârșit toate
Că știu o luncă lungă, lată
De-am mai scăpat înc-o dată